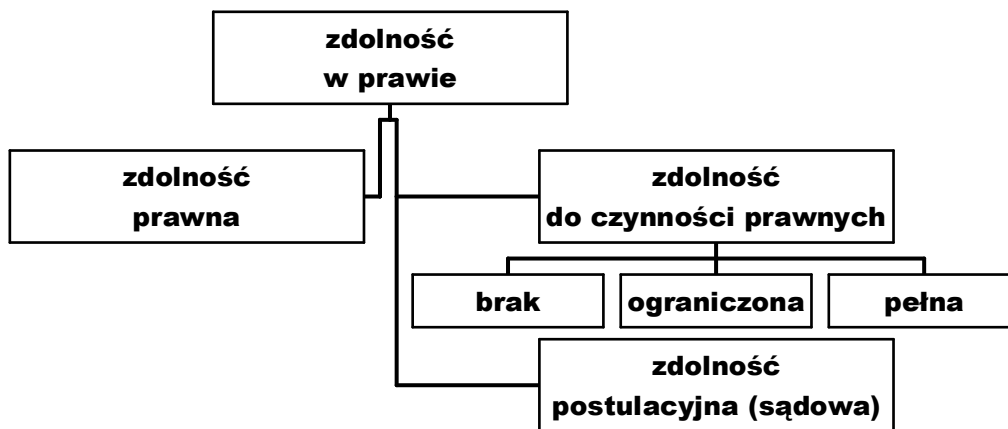

Podmioty prawa. Stosunek prawny (oprac. Tomasz A. Winiarczyk)

Zagadnienia:

- 1) zdolność w prawie
- 2) osoby fizyczne ze względu na zdolność do czynności prawnych
- 3) ubezwłasnowolnienie
- 4) przedstawiciele ustawowi
- 5) osoby prawne
- 6) reprezentacja osób prawnych
- 7) pojęcie stosunku prawnego
- 8) treść stosunku prawnego (uprawnienie i obowiązek)
- 9) fakty prawne

Podmiotowość prawna to przyznana przepisami możliwość bycia stroną w stosunkach prawnych. Z reguły podmiotowość prawna jest cechą osób fizycznych, jednak przepisy przyznają ją także niektórym jednostkom organizacyjnym. Istotnym elementem podmiotowości prawnej są: zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych.

Zdolność prawna – możliwość posiadania praw i obowiązków; ma ją każdy podmiot uczestniczący w obrocie prawnym.
Zdolność do czynności prawnych – możliwość kształtowania swoich praw i obowiązków w drodze czynności prawnych.
Zdolność sądowa – możliwość reprezentowania swoich praw w sądzie.

OSOBY FIZYCZNE

Zdolność prawną ma każda osoba fizyczna (nawet przed urodzeniem) do śmierci.

Zdolność do czynności prawnych zależy od wieku danej osoby fizycznej i ewentualnego ubezwłasnowolnienia.

ubezwłasnowolnienie to ograniczenie lub odebranie osobie fizycznej zdolności do czynności prawnej przez sąd opiekuńczy połączone z poddaniem ubezwłasnowolnionego pieczy prawnej sprawowanej przez *przedstawiciela ustawowego* (polega to na przekazaniu tej osoby innej osobie, która będzie podejmowała za ubezwłasnowolnionego właściwe decyzje z zakresu prawa cywilnego).

Osoby nie mające zdolności do czynności prawnych

- Dzieci do 13. roku życia.
- Ubezwłasnowolnieni całkowicie.

Żaden człowiek przed ukończeniem 13 roku życia nie ma w świetle prawa polskiego zdolności do czynności prawnych. Nie może on np. niczego kupować, a jakakolwiek czynność prawna przez niego przedsięwzięta będzie uznana za nieważną. Istnieje od tego pewien wyjątek — zgodnie z art. 14 ust. Kodeksu cywilnego:

„gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych”.

Osoby mające ograniczoną zdolność do czynności prawnych

- Młodzież powyżej 13. roku życia aż do uzyskania pełnoletności.
- Ubezwłasnowolnieni częściowo.

Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają ludzie od ukończenia 13 roku życia do uzyskania pełnoletności. W zasadzie nadal nie mogą oni dokonywać czynności prawnych, chyba że chodzi o: umowę zawieraną w drobnych bieżących sprawach życia codziennego czynność sobie coś przysparzającą.

Czynności prawne, które są ważne, mimo że dokonała ich osoba ograniczoną w zdolności do czynności prawnych:

- 1) zaciągnięcie zobowiązania lub rozporządzenie swoim prawem za zgodą przedstawiciela ustawowego;
- 2) umowa zawarta bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, została potwierdzona przez tego przedstawiciela;
- 3) osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może sama potwierdzić umowę po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych;
- 4) rozporządzenie swoim zarobkiem bez zgody przedstawiciela ustawowego, chyba że sąd opiekuńczy postanowi inaczej;
- 5) jeżeli przedstawiciel ustawowy osoby ograniczonej w zdolności do czynności prawnych oddał jej określone przedmioty majątkowe do swobodnego użytku, osoba ta uzyskuje pełną zdolność w zakresie czynności prawnych, które tych przedmiotów dotyczą (pod warunkiem, że są to czynności prawne, do których dokonania wystarcza zgoda przedstawiciela ustawowego).

Osoby mające pełną zdolność do czynności prawnych

- Pełnoletni nieubezwłasnowolnieni.

Pełnoletnim jest w prawie polskim:

- każdy, kto ukończył 18 lat lub
- każda kobieta, która po ukończeniu 16 roku życia uzyskała od sądu rodzinnego zgodę na zamążpójście i czynności tej dokonała; nie traci ona pełnoletności mimo rozwodu lub unieważnienia małżeństwa przed jej 18 rokiem życia.

Przedstawiciel ustawowy

Przedstawiciel ustawowy to osoba reprezentująca osobę nie mającą pełnej zdolności do czynności prawnej:

- z mocy prawa (rodzice) lub
- na mocy orzeczenia sądowego (kurator lub opiekun)

Kurator bądź opiekun mogą być ustanowieni dla dziecka, jeśli nie ma ono rodziców, albo gdy nie wywiązują się oni ze swych obowiązków rodzicielskich w sposób właściwy.

Pieczka prawna – rodzaje

KURATELA	OPIEKA
<p>Art. 16 Kodeksu cywilnego. § 1. Osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw. § 2. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę.</p>	<p>Art. 13 Kodeksu cywilnego. § 1. Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem. § 2. Dla ubezwłasnowolnionej całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.</p>

JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE

Jednostka organizacyjna jest terminem ogólnym odnoszącym się wszelkich całości składających się z ludzi oraz wyposażenia (np. środków technicznych, materiałowych, zasobów pieniężnych).

Osoby prawne

Osoba prawna to grupa osób lub środków materialnych trwale zespolona w celu realizacji określonych zadań w postaci jednostki organizacyjnej, wyposażonej w osobowość prawną.

Rodzaje osób prawnych

KORPORACJE (TYP OSOBOWY)	ZAKŁADY (TYP FUNDACYJNY)
takie, z którymi osoby fizyczne są związane stosunkiem członkostwa i decydują o ich działalności (np. stowarzyszenia, spółdzielnie, związki zawodowe)	takie, w których istotny jest element majątkowy, a osoby fizyczne nie są powiązane stosunkiem członkostwa (np. fundacje, przedsiębiorstwa państwowe)

Osoby prawne zawsze mają pełną zdolność do czynności prawnych. Czynności tych dokonują przez swoje organy w sposób przewidziany w prawie i w zgodnym z regulacjami prawnymi statucie.

Stosunek prawny

Stosunek prawny to stosunek społeczny, który znajduje swoje oparcie w normach prawnych.

Normy prawne wyznaczają wzorce zachowań podmiotów prawa w ramach danego stosunku prawnego.

Przedmiot stosunku prawnego

– zachowanie się ludzi, które polega na określonej formie współdziałania, odpowiadającej wzorowi ustalonymu w wypowiedzi normatywnej, i przez nią wyznaczanej

Treść stosunku prawnego

– ogół cech podmiotów prawa, które decydują o zajmowanych przez te podmioty rolach w stosunku prawnym

W stosunku prawnym istnieje zawsze określona zależność:

UPRAWNIENY — ZOBOWIĄZANY

uprawnienie	obowiązek
możność domagania się od podmiotów zobowiązanych określonego zachowania się Żądanie uprawnionego nazywamy roszczeniem . Można z nim wystąpić do zobowiązanego dopiero z chwilą, gdy świadczenie jest wymagalne – czyli gdy np. miał on oddać sumę pożyczoną.	nakazany lub zakazany sposób zachowania się, które może zostać wymuszone na drodze działań prawnych polubownie lub przy pomocy organów państwowych; rzadko można zastosować samopomoc

Prawo podmiotowe to wiązka uprawnień tworząca pewną określoną całość

przykład: prawo własności

w jego ramach można na przykład wyróżnić uprawnienia:

- do posiadania rzeczy,
- do korzystania z niej,
- do pobierania z niej pożytków,
- do zniszczenia jej.

Prawo podmiotowe – klasyfikacja:

- 1) **bezwzględne** — gdy jest ono skuteczne wobec wszystkich innych uczestników obrotu prawnego (np. prawo własności, prawo do życia, do swobody wypowiedzi, do tajemnicy korespondencji)
- 2) **względne** — gdy jest ono skuteczne jedynie wobec określonych podmiotów, z którymi wchodzi się w określone relacje prawne (np. nasze prawo do naprawienia szkody przez osobę, która nas obraziła czy nam coś zniszczyła, prawo do pożyczonych przez nas pieniędzy)

Fakt prawny

Każda okoliczność mająca wpływ na stosunek prawny (tworząca, zmieniająca lub znosząca go).

Mogą one być niezależne lub zależne od woli człowieka.

Fakty prawne niezależne od woli człowieka to **zdarzenia**, natomiast zależne od woli człowieka to **zachowania**.

Zachowania dzieli się na:

- 1) **czyny** — jeśli głównym zamysłem podmiotu nie jest skutek prawny, który jednakże ujawnia się, bo tak mówi prawo,
- 2) **czynności konwencjonalne (akty prawne)** — jeśli podmioty mają świadomość, że normy prawne wiążą z określonym zachowaniem skutek prawny i dążą do jego wywołania.

